

28. septembril on "Estonia" teatris oodata taas esietendust. Seekord on lava täielikult küllalavastajate päralt ja esitamisele tuleb kolm lühiballetti. Ameerika koreograaf Jeanne Yasko, keda nägime kevadistel kaasaegse koreograafia päevadel ka esinemas, lavastab kaks oma balletti — esimene, loodud tuntud jazz-laulja Bobby McFerrini muusikale, kannab nimetust "KILPKONNA JALUTUS-KAIK", teine teos, VAIKNE KAOS", kujutab endast maailma esietendust, muusika Arvo Pärldilt. Mõlema loo kunstnikuks on Ann Lumiste. Kolmanda balletina näeme Tiina Lindfors'i "BUSSIPEATUST" Andy Summersi ja Robert Frippi muusikale.

Küsisin mõlema käest teoste saamislugude kohta, kuidas nägi välja töö "Estonia" teatris, millised olid raskused, millised rõõmud, ja modernantsust üldse.

JEANNE YASKO:

"Kilpkonna jalutuskäik" oli tegelikult valmis 1987. aastal, mil seda esitati Stockholmis, nii et selle balleti puhul jäi ainult õpetamise vaev, hoopis keerulisem oli lugu teise balletiga, mille nimi on nüüd "Vaikne kaos". Algselt pidi sellele muusika kirjutama teie helilooja Sven Grün-

berg, kuid ühel või teisel põhjusel jäi tal see kirjutamata. Olime teatriga kokku leppinud, et üks teos on eesti muusikaga, nii hakkasin soolotantsija liikumist välja mõtlema juba selle aasta märtsis, ilma muusikata, otsides samaaegselt sobivat eesti autori teost. Üks minu heliloojast sõber Rootsist rääkis mulle Arvo Pärldist ja varustas mind hulga plaadide-lintidega tema muusikast. "Fratres" sattus mulle ette juulis, kui enamik samme oli juba samahästi kui valmis. Peab ütleva, et "Fratres" lummas mind kohe. Nagu kogu Arvo Pärldi looming üldse, mõjub see hingepuudutavana, otsekui "laetuna". Kuigi omamoodi väike ja vaikne, hoo-vas ta minusse tõeliselt suurena.

Umbes kuus aastat tagasi tegelesin palju intellekti ja loogikaga tantsus, hiljem hakkasin mõistma, et selles peitub omamoodi "ülekonstrueerimise" oht. Tants ja kunst üldse on ju lõppude lõpuks nagu elu peegel, elu aga on täis ebaloogilisust... Jõudsin järeldusele, et ennekõike peaks kunst puudutama südant, mõtet, kui neid üldse tuleb — see sõltub ju eelkõige iga vaataja hetkelisest valmisolekust, meeleolust — võivad tulla ka hiljem.

Uusi stiile ja koreograafe "Estonia"

"Päevaleht" 23.9.90

Väga mugav oleks kasutada tantsijaid juba balleti loomisjärgus, kahjuks pidin selle tegema kõik üksi, kasutades peeglite ja video abi, saamata tegelikku pilti, kuidas kõik välja näeks terve grupi esituses.

Mulle tundub, et tantsijad on siin olnud nagu "söödetavate" rollis, jätud ilma võimalusest ise midagi lisada, olla ka ise looja-eks. Proovide käigus andsin neile kord ülesande improviseerida minu poolt antud 3-4 erineva fraasi abil ja pean ütleva, et nad tulid sellega suurepäraselt toime. Ega nad vist isegi uskunud sel õnnestuvat, kuid nüüd on enamik sellest improvisatsioonist saanud balletiks, millest omakorda sai niiviisi meie ühislooming. See on minu jaoks muude tähtis kogu modernantsus üldse. Teine erinevus tavapärasest oli ehk see, et ma ei kasuta lugemist 1-2-3-4 jne., tantsijad peavad lihtsalt olema tantsus nii sees, et kõik kukub välja sünkroonselt, üksteist tunnetades. (Lugemise suhtes on mul rida isiklikke arvamusid, millest eelkõige tahaksin esile tuua järgmist: lugesed omaette, ei jälgi

• Stseen "Kilpkonna jalutuskäigust" "Avameelses teatris" 31. augustil 1990. a.

tantsija naabreid üldse, vaid tegeleb n.ö. iseendaga, mistõttu liigutuste üheaegsus rühmas ei ole kaugeltki garanteeritud; minu arvates erinevad tantsu- fraasid tunduvalt muusikafraasidest; kui helilooja on kirjutanud aeglase muusika, siis miks peab koreograaf — ükskõik, kui samal meelel ta heliloojaga ka ei oleks — looma sellele muusikale tingimata ka aeglase liikumise?) Siin töötades olen end tihti- peale tabanud mõttelt: ma ei tunne, et tantsitakse armastusest balleti vastu, vaid tehakse rasket tööd, ainult tööd. Millegipärast olen leidnud paralleele ka klassi-

kalise balleti ja siinse lähimeneviku poliitika vahel. Kõik on surutud mingitesse kindlatesse raamidesse, millest väljumine oleks kuritegu. Naljakas, et naisbaletriini "ideaalvariandil" ei ole raasugi isikupära, ta peab olema nagu kaks tilka vett sarnane oma naabriga ja tegema karvapealt samu liigutusi, võimaluseta lisada vähimatki omalt poolt. Samas on ta ka iseendale selle pildi mõtteis jäädvastanud ega pürgigi millegi uue ja teistsuguse poole. Minu tööprotsess on olnud väga kahepoolne, minu poolt seletatud tegevus leiab tantsijates vastukaja ja saadud tagasiside aitab

ia" balletis

ka mind. Et teistele inimestele midagi edasi anda, peab kõigepealt iseennast tundma õppima. Pisut segab ka tõlgi kasutamine, vahetusest jääb puudu.

Leian, et tantsijad ja kogu teatripere, kes sellest tööst osa võtavad, on tõelised pioneerid, kes sellega tõestavad oma valmisolekut tantsumaailma 90-ndateks aastateks ja olen südamest rõõmus, et minulgi on sellesse oma osa anda".

TIINA LINDFORS on tantsija ja koreograaf Soomest. Eesti publik kohtus temaga esmakordselt samuti kaasaegse koreograafia päevade raames Tallinnas — Tiina Lindfors on loonud ballette 1985. aastast ja käesolevat tööd "Estonia" teatris võib lugeda arvult seitsmeteistkümnendaks. Ka tema kõneles oma tööst:

"Sama idee põhjal valmis mul ballett 1987. aastal "Buss". Idee iseenesest on pärit igapäevasest elust. Mulle tundub, et inimeste silmist võib välja lugeda enam, kui nad oma arguses teiste inimeste suhtes tegelikult korda saadavad, kartuses tõrjutud saada. Liiga vähe on inimeste käitu-

mises spontaansust ja siirust. See ehk olekski lühidalt ideest.

Kui Soome Rahvusballetis esietendus 1989. aastal minu ballett "Rappusetti", tuli etendusejärgses tuhinas minuga rääkima "Estonia" balletijuht Juris Zīgurs, kes tegi ettepaneku see teos ka "Estonias" lavale tuua. Loomulikult olin nõus ja nii sai leping sõlmitud. Siis selgus, et see ballett peaks olema sobiv ka ringreiside puhuks, "Rappusetti" aga on tehtud just väga keerukale ja raskele lavaehitusele, mille tõttu pidin teost muutma. Kuna olin parajasti ette valmistamas kolme uut balletti, siis ei leidnud ma endas jõudu hakata otsima midagi täiesti uut, nii otsustasin võtta dramaturgia ning muusika "Bussist", sammud tegin aga uued. Tõsi, kokkuvõttes jäi ehk paari minuti jagu liikumist ka vanast koreograafiast.

Siinne tantsutraditsioon põhineb ainult klassikal ja erinevate stiilide vahele veetakse väga teravaid piire. Läänemaailmas on stiilierinevuste mõiste olemas vaid pedagoogilises metoodikas ehk tantsijate koolitamisjärgus. Kooli lõpetanult peab professionaalne tantsija olema valmis kõigeks; on loomulik, et kaasaegsed koreograafid kasutavad tihti peale kõiki erinevaid teadaolevaid

stiile, tagatipuks üritades omalt poolt lisada ka midagi täiesti uut. Tantsija peab olema valmis võtma vastu uusi väljakutseid, tänapäeva koreograafia on neid täis, piire erinevate stiilide vahele tõmmata oleks lihtsalt kunstlik. Mõni ballett on loomulikult rangel mõnes stiilis, aga see on juba midagi muud.

Puudused? Tehnikas oleks ehk arenguruumi, kuigi see ei ole tõsine probleem, kuna olukord paraneb avameelses töös tunduvalt. Osadel inimestel teatris paistab puuduvat asjadest kõige primitiivsemgi arusaam, olen kuulnud kaebekirjadest direktorile tantsijailt, kes leiavad end olevat vaid klassikalise balleti spetsialistid jne. Õnneks otseselt minul pole tulnud millegi sellisega kokku puutuda. Rõõmustan siiralt, et on tehtud head ja professionaalset tööd nii tehnilises kui ka emotsionaalses plaanis. Olgu kiidetud see inimene (või inimesed), kellel oli julgust tuua teie balletti uusi stiile ja koreograafe. See laiendab kindlasti kogu trupi võimeid, andes ühlaasi tagatise, et teie tantsukultuur on kaasaegne ja areneb edasi".

Küsitles **MART MIKK**
VAMBOLA SALUPUU foto